

22. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG DÖNTÉSEI

63. § [Döntés fajtái, indokolási kötelezettség]

- (1) Az Alkotmánybíróság az ügy érdemében, valamint a 61. § (2) bekezdésében meghatározott ideiglenes intézkedés tárgyában határozattal, az eljárás során felmerült minden más kérdésben végzéssel dönt.
- (2) Az Alkotmánybíróság döntését – az 56. § (3) bekezdésében szabályozott rövidített indokolással ellátott végzés kivételével – részletesen indokolni köteles.

Ügyrend

25. Döntések

57. § (1) Az Alkotmánybíróság érdemi határozattal elbírálja az indítványt, és dönt az eljárása során szükségszerűen felmerült kérdésekben.
- (2) Az Alkotmánybíróság határozatot hoz a jogszabály hatálybalépésének ideiglenes felfüggesztéséről.
 - (3) Az eljárást lezáró végzésekre – a rövidített indokolással ellátott végzés kivételével – a határozatra vonatkozó rendelkezések az irányadók.

31. Az eljárás során hozott végzések

63. § Az eljárás befejezését megelőzően az Alkotmánybíróság végzésben rendeli el az ügy elbírálásából az 50. § (3) bekezdése szerint történő kizárást, a hiánypótlást, az egyesítést, az elkülönítést, a megkeresést, a végrehajtás felfüggesztését, az eljárás felfüggesztését, valamint az eljárási bírság kiszabását.

32. Eljárást lezáró végzések

64. § (1) Az alkotmánybírósági eljárásban eljárást lezáró végzések: a visszautasító végzés, az eljárást megszüntető végzés, valamint az ügy áttételéről rendelkező végzés.
- (2) Az Alkotmánybíróság az eljárás megszüntetését, az indítvány visszautasítását, valamint az indítvány áttételét – ha egyéb kérdéseket is elbírál – az érdemi döntésről rendelkező határozatába is foglalhatja.
66. § (1) Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (2) bekezdése szerinti esetekben a befogadást végzésben visszautasítja.

- (2) A rövidített indokolású végzés bevezető részéből, rendelkező részéből és indokolásból áll.
- (3) A bevezető rész az ügyszámot és az eljárás tárgyát, a rendelkező rész a visszautasítás tényét, az indoklás a tényállás rövid ismertetését és az Abtv. vonatkozó rendelkezésére utalással annak az oknak a megjelölését és rövid indokolását tartalmazza, amely miatt az Alkotmánybíróság az indítványt visszautasította.
- (4) Az egyesbíróknak az Abtv. 55. § (4) bekezdése alapján az indítvány érdemi vizsgálat nélküli visszautasításáról szóló végzése tartalmazza
- az ügyszámot és az eljárás tárgyát,
 - az érdemi vizsgálat nélküli visszautasítás tényét,
 - az Abtv. 55. § (4) bekezdésében meghatározott okot, amelyen a döntés alapul.
67. § (1) Az Alkotmánybíróság az Abtv. 59. §-a alapján végzésben megszüntetheti az eljárást a nyilvánvalóan okafogyottá váló ügyek esetén.
68. § (1) Az Alkotmánybíróság az indítvány áttételéről rendelkező végzést hoz, ha az indítvány érdemi vizsgálatát követően az indítványból vagy mellékleteiből az tűnik ki, hogy az ügy más bíróság, más hatóság vagy más szerv hatáskörébe tartozik.
- (2) Az áttételt elrendelő végzést kézbesíteni kell az indítványozónak és az ellenérdekű feleknek. [...]

Tartalom

| | |
|---|-----|
| 1. Szövegtörténet | 676 |
| 2. Az Alkotmánybíróság döntéseinek fajtái | 677 |
| 3. Indokolási kötelezettség | 680 |

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. nem tartalmazott az új Abtv. jelen fejezetben tárgyalt szabályaihoz hasonló részletes rendelkezést. Ennek oka, hogy a régi Abtv. 29. §-a az Alkotmánybíróság szervezetére és eljárására vonatkozó részletes szabályok megállapítását az Alkotmánybíróság ügyrendjére utalta, amelyet az Országgyűlésnek kellett elfogadnia az Alkotmánybíróság javaslatára. Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló törvény megalkotására ugyanakkor nem került sor.¹ Helyette az Alkotmánybíróság elkészítette az **ideiglenes ügyrendjét**, majd azt 2001-ben [Ideiglenes Ügyrend (2001)], majd a módosított és egységes szerkezetbe foglalt változatot 2009-ben [Ideiglenes Ügyrend] közzé is tette.

Témánk szempontjából mindkét teljes ülési határozat azonos szabályokat tartalmazott, és **pontosította, illetve kiegészítette a régi Abtv. rendelkezéseit**. Az alkotmánybírósági eljárás „végtermékéhez” kapcsolódóan a régi Abtv. 25. § (3) bekezdése

¹ HOLLÓ (2015) i. m. 83–109.

pusztán annyit tartalmazott, hogy az Alkotmánybíróság zárt ülésen, általában – az Alkotmánybíróság ügyrendjében meghatározott esetek kivételével – szótöbbséggel hozza meg határozatát, amelyet meg kell indokolni. Ezen túlmenően a régi Abtv. nem használta sem az „ideiglenes intézkedés”, sem pedig a „végzés” fogalmát. Utóbbi vonatkozásában az Ideiglenes Ügyrend 42. §-a a következőképpen fogalmazott: „Az Alkotmánybíróság az ügy érdemében határozattal, az eljárás során felmerült minden más kérdésben végzéssel határoz.” Ez a szabály tehát az Abtv. 63. § (1) bekezdés közvetlen szövegszerű előzményének tekinthető.

Ezen túlmenően, mint az látható volt, a régi Abtv. 25. § (3) bekezdése a határozatokhoz kapcsolódóan utalt az indokolási kötelezettségre, amely követelményt az Abtv. egy külön bekezdésben, a 62. § (2) bekezdésben jelenít meg.

Az Abtv. tárgyalt szabályai a törvény hatályba lépése, azaz 2012. január 1-je óta nem változtak.

2. Az Alkotmánybíróság döntéseinek fajtái

Az Alkotmánybíróság **kétféle formában hozza meg döntését**: vagy határozatot hoz, vagy pedig végzést. **Határozatot az ügy érdemében**, valamint az Abtv. 61. § (2) bekezdésében foglalt azon esetben hoz a testület, amikor még hatályba nem lépett jogszabály hatálybalépésének felfüggesztéséről rendelkezik. E szakasz tehát főszabályként az ügy érdemében való döntést köti a határozati formához, amiből az is következik, hogy minden más esetben a végzés forma alkalmazandó. Utóbbiak köréből azonban a „valamint” fordulattal az Abtv. kiemeli a hatálybalépés felfüggesztésének kérdéskörét, amelynek tekintetében szintén határozatot szükséges hozni. E kivételszabályra azért van szükség, mert e döntése során az Alkotmánybíróság nem az ügy érdemében dönt, csupán **valószínűsíti az alaptörvény-ellenesség fennállását**, ezért itt is az *erga omnes* hatályú határozati formában kell döntését meghoznia.

Az **„ügy érdemében” való döntés állásfoglalást jelent a támadott jogszabály vagy bírói döntés alkotmányosságáról**. Ahhoz, hogy erre sor kerüljön, az indítvány megfeleléségi vizsgálatának sikerrel kell zárulnia, azaz teljesülnie kell a határozott kérelem törvényben előírt feltételeinek (vö. Abtv. 52. §). Így alkotmányjogi panasz eljárás esetében az Alkotmánybíróságnak az Abtv.-ben előírt feltételek meglétének vizsgálata alapján a panaszt be kell fogadnia (vö. Abtv. 56. §), és ehhez hasonlóan: a többi hatáskör tekintetében is a kezdeményezésre jogosultaknak megfelelő indítványt kell benyújtaniuk. **Az érdemi vizsgálat keretében az Alkotmánybíróság az indítványnak teljesen vagy részlegesen helyt ad, illetve azt elutasítja**. E döntést a határozat indokolását bevezető rövid mondatok jelzik, amelyek a következők lehetnek: „Az indítvány megalapozott”, „Az indítvány nem megalapozott”, vagy „Az indítvány részben megalapozott”. Bárhogyan döntsön is az Alkotmánybíróság az ügy érdemében, lehetősége van egyéb, hivatalból megállapítható jogkövetkezmények, így jogalkotói mulasztás vagy alkotmányos követelmény megállapítására is (vö. Abtv. 46. §). *Erga omnes* hatállyal jogkövetkezményt ugyanakkor csak érdemi eljárás lefolytatását követően, az ügy érdeméhez kapcsolódóan alkalmazhat az Alkotmánybíróság.

A kivételként megfogalmazott, még hatályba nem lépett jogszabály hatálybalépésének felfüggesztéséhez kapcsolódóan az Ügyrend 47. § (1) bekezdése úgy rendelkezik,

hogy a felfüggesztést kérelemre vagy hivatalból az elnök vagy az előadó alkotmánybíró kezdeményezheti. Az elnök az ideiglenes intézkedésről való döntés céljából rendkívüli teljes ülést hívhat össze. Az intézkedés meghosszabbításáról pedig az elnök vagy az előadó alkotmánybíró kezdeményezésére a teljes ülés legkésőbb a felfüggesztő határozat hatályvesztését megelőző nyolc nappal dönt.

A hatálybalépés felfüggesztése mint ideiglenes intézkedés kivételes eszköznek minősül [vö. Abtv. 61. § (2) bekezdés].²

Ideiglenes intézkedés meghozatalára mindeztidáig két példa adódott. Az egyik a Csvt. 8. §-ának 2012. július elsejei hatálybalépésének a felfüggesztése,³ míg a másik az egyes törvényeknek a nemzetbiztonsági ellenőrzés új szabályainak megállapítása érdekében szükséges módosításáról szóló 2013. évi LXXII. törvény [Nbtvmód.] 9. és 13. §-ának 2013. augusztus 1-jei hatálybalépése.⁴ Az első esetben a Csvt. 8. §-ának vizsgálata során az alaptörvény-ellenesség fennállása valószínűsíthető volt az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság elve és a belőle levezethető jogbiztonság követelménye alapján. A törvényes öröklés vonatkozásában a Ptk. és a Csvt. között nem volt összhang a bejegyzett élettárs vonatkozásában. Míg a Ptk. szabályai szerint a bejegyzett élettárs egyértelműen a házastárssal azonos szinten örökölt, a Csvt. normaszövege ezzel ellentétben komoly bizonytalanságot okozott, mert „elsősorban” a rokonok és a házastárs öröklésére utalt.⁵ A második esetben, az Nbtvmód. 9. és 13. §-ai vizsgálata során szintén az alaptörvény-ellenesség fennállása volt valószínűsíthető ezúttal az Alaptörvény VI. cikk (1) bekezdésében rögzített magán- és családi élet védelme, az otthon tiszteletben tartása állami kötelezettsége alapján. Az Nbtvmód. e rendelkezései ugyanis olyan, súlyosan korlátozó rendelkezéseket tartalmaztak, amelyek a magánszférába való beavatkozás módjánál, folyamatosságánál és mértékénél fogva az alaptörvény-ellenességet valószínűsítették. A kilátásba helyezett nemzetbiztonsági ellenőrzés ugyanis nem időszakonként ismétlődő, célhoz kötött ellenőrzés, hanem folyamatosan, viszonylag hosszú ideig, az ellenőrzésre okot adó konkrét körülmény

² „Feltétel, hogy a felfüggesztésre »súlyos és helyrehozhatatlan« következmény elkerülése érdekében kerülhet sor, ezek együttes feltételek. Ha a hatálybalépésnek nincs közvetlen következménye, vagy az nem súlyos, vagy súlyos, de nem helyrehozhatatlan, vagy helyrehozhatatlan, de nem súlyos – nincs helye felfüggesztésnek. Feltétel, hogy a következmény összességében hátrányos lenne. Feltétel annak valószínűsítése is, hogy ezt a következményt a hatálybalépés önmagában vagy kényszerű jogalkalmazói lépések révén, belátható időn belül okozná. Feltétel, hogy a felfüggesztési intézkedésnek az Alaptörvény védelmét kell szolgálnia, vagy a jogbiztonság védelme érdekében kell történnie; önmagában nemzetközi szerződés feltételezett sérelmére hivatkozva nincs helye felfüggesztésnek.” 31/2012. (VI. 29.) AB határozat, Indokolás [17]–[18].

³ 31/2012. (VI. 29.) AB határozat.

⁴ 19/2013. (VII. 19.) AB határozat.

⁵ Végül az Alkotmánybíróság a 43/2012. (XII. 20.) AB határozatban meg is állapította a 8. § alaptörvény-ellenességét. Legisztikai szempontból érdekes ugyanakkor a rendelkező rész meghatározása. Miközben az Abtv. 41. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság csupán a hatályos jogszabály vagy jogszabályi rendelkezést semmisítheti meg, a határozat rendelkező része mégis a következőképpen fogalmaz: „Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény 8. §-a alaptörvény-ellenes, ezért ezt a rendelkezést megsemmisíti. Ennek folytán a rendelkezés nem lép hatályba.” Az Alkotmánybíróság tehát azt is rögzítette jogkövetkezményként, hogy megsemmisíti a rendelkezést (pedig az még nem lépett hatályba), és azt is rögzítette, hogy nem lép hatályba.

felmerülése és konkrét cél nélkül is végezhető volt, vagyis általános szűrő-kutató tevékenységet jelentett.⁶

A második döntési forma a végzés, amellyel az Alkotmánybíróság – amint arra az Abtv. 63. § (1) bekezdése is utal – „az eljárás során felmerült minden más kérdésben dönt.” Az egyik felmerülő kérdés e tekintetben az, hogy mit jelent az Abtv. szerinti „eljárás során” kifejezés. Az Ügyrend 63. és 64. §-a ugyanis megkülönbözteti az „**eljárás során hozott végzéseket**” és az „**eljárást lezáró végzéseket**”. E látszólagos ellentmondás feloldása az, hogy az ügyrendi értelemben vett „eljárást lezáró végzések” is egyszerű eljárási jellegű intézkedések maradnak az Abtv. értelmében, hiszen nem az ügy érdemében döntenek, hanem éppen az érdemi döntés akadályát állapítják meg. Ezért sem *erga omnes* hatály, sem pedig *res iudicata* nem kapcsolódik hozzájuk.

A másik értelmezésre szoruló fogalom a „**minden más kérdés**”, amelynek tekintetében az Ügyrend nyújt eligazítást. Az Ügyrend által megfogalmazott első csoportból, az eljárás során hozott végzések köréből külön kiemelhetők a **kifelé irányuló, kommunikációs funkcióval bíró végzések**: így például az Alkotmánybíróság végzésben hívja fel az indítványozót hiánypótlásra; végzésben keresheti meg a bíróságot további iratok megküldése érdekében; végzésben keresi meg a jogalkotót véleménye kifejtése végett vagy éppen végzésben történhet a személyes meghallgatásra való meghívás.

Ezen túlmenően említhetők a **szervezetten belülré irányuló, klasszikusnak tekinthető ügykezelési aktusok**, amelyek meghozatalára szintén a végzés forma alkalmazandó: így végzésben kerülhet sor az ügyek egyesítésére, az elkülönítésére, az eljárás felfüggesztésére, illetve minden más, az érdemi határozathozatalt megelőző eljárási kérdésre. Ezzel együtt azonban nem minden eljárási cselekmény kerül végzés formájában megfogalmazásra. Így például az Ügyrend 40. § (2) bekezdése alapján a szakértő kirendelése az előadó alkotmánybíró javaslatára az elnök „írásbeli felkérésével” történik, amelyben megállapítja a szakvélemény elkészítésére nyitva álló határidőt, valamint azokat a konkrét kérdéseket, amelyekre a szakértőtől választ vár. Minthogy azonban az Abtv. 63. § (1) bekezdése értelmében az ügy érdemén kívül „minden más” kérdésben végzéssel kell döntenet, ráadásul a szakértő kirendelése egy *par excellence* eljárási cselekménynek minősül, ez alapján az „írásbeli felkérés” elnevezésétől függetlenül végzésnek tekintendő.⁷

Végül, végzés meghozatalára kerül sor akkor is, ha az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt visszautasítja, az eljárást megszünteti vagy átteszi. Ezek az Ügyrend 64. § (1) bekezdés értelmében ún. „**eljárást lezáró végzések**”, amelyek esetében az eljárás az Alkotmánybíróság nézőpontjából lezárul, de nem érdemi döntéssel, ezért a határozat mint forma alkalmazása kizárt. E három végzés típus közül ehelyütt külön ki kell emelni az áttételt elrendelő végzést, mivel arról csak az Ügyrend rendelkezik. Utóbbi 68. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az indítvány áttételéről rendelkező végzést

⁶ A 9/2014. (III. 21.) AB határozat a jogkövetkezmény tekintetében a 43/2012. (XII. 20.) AB határozat megkérdőjelezhető megoldását követte, és megállapította a támadott szakaszok megsemmisítését, továbbá azt is, hogy „[a] megsemmisített rendelkezések ennek folytán nem lépnek hatályba.”

⁷ Szakértő megkeresése kifejezetten ritka az Alkotmánybíróság gyakorlatában, de nem példa nélküli. Ld. a sportról szóló 2004. évi I. törvény egyes szakaszai ellen benyújtott IV/006/2015. ügyszámú alkotmányjogi panasz aktáját: <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/99AEB34AEBA6C68C1257DDA005DE077?OpenDocument>

hoz, ha az indítvány érdemi vizsgálatát követően az indítványból vagy mellékleteiből az tűnik ki, hogy az ügy más bíróság, más hatóság vagy más szerv hatáskörébe tartozik. Nincs helye ugyanakkor az indítvány áttételének olyan bírósághoz, hatósághoz vagy más szervhez, amely saját hatáskörének vagy illetékességének hiányát már jogerősen megállapította. A testület az Alaptörvény hatályba lépését követően kilenc áttételt elrendelő végzést hozott, amelyek kivétel nélkül önkormányzati rendelet megsemmisítését kérték, és amelyeket az Alkotmánybíróság rendre áttett a Kúriához.⁸ A kialakult gyakorlat értelmében az Alkotmánybíróság ezeket a panaszokat az Abtv. 56. § (2) alapján először visszautasította, majd az Ügyrend 64. § alapján az áttételükről rendelkezett.⁹

Végül azt szükséges kiemelni, hogy nem minden visszautasítás, eljárás megszüntetés vagy áttétel kerül végzésbe. Előfordulhat ugyanis az, hogy az Alkotmánybíróság az eljárás megszüntetését, illetve az indítvány visszautasítását, valamint az indítvány áttételét egyéb kérdések érdemi elbírálása mellett állapítja meg. Ilyenkor az Alkotmánybíróság – az Ügyrend 64. § (2) bekezdése alapján – az érdemi döntésről rendelkező határozatában dönt.¹⁰

3. Indokolási kötelezettség

Az Abtv. 63. § (2) bekezdése az indokolási kötelezettséget rögzíti. Ez utóbbi különös fontossággal bír, hiszen az Alkotmánybíróság döntései mindenkire nézve kötelezőek, így az indokolás egyes elemei a jövőben is irányadók lesznek a testület elé kerülő ügyekben (vö. Abtv. 39. §).¹¹ Ezen túlmenően az indokolás jelentősége abban is megmutatkozik, hogy annak minőségétől függ a döntés meggyőző ereje¹² különösen arra való tekintettel, hogy a döntés adott esetben a különvéleményben foglalt kritikákkal egyidejűleg lát napvilágot.¹³

A régi Abtv.-hez kapcsolódóan az Ideiglenes Ügyrend 48. § (1) és (4) bekezdése is tartalmazta az indokolási kötelezettséget. Sőt, utóbbi részletezte az indokolás elemeit is. E szerint a határozat indokolásának tartalmaznia kell a megállapított tényállást az

⁸ Az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontja értelmében a Kúria dönt az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről.

⁹ 3097/2012. (VII. 26.) AB végzés; 3107/2012. (VII. 26.) AB végzés; 3240/2012. (IX. 28.) AB végzés; 3371/2012. (XII. 15.) AB végzés; 3010/2013. (I. 21.) AB végzés; 3008/2013. (I. 21.) AB végzés; 3006/2013. (I. 21.) AB végzés; 3079/2014. (III. 26.) AB végzés; 3247/2016. (XI. 28.) AB végzés.

¹⁰ Ld. pl. 3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [62]–[63].

¹¹ „A Kúria megállapította, hogy az Alkotmánybíróság döntése az Abtv. 39. § (1) bekezdése alapján mindenkire, így a Kúriára és az eljáró bíróságokra nézve is kötelező. Az Abtv. 63. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság döntése az ügy érdemében, illetve az Abtv. 61. § (2) bekezdése szerinti ideiglenes intézkedés esetében határozat, minden más eljárási kérdés tekintetében pedig végzés. Így a döntés az Alkotmánybíróság határozatainak és végzéseinek összefoglaló megnevezése. Ezeknek a döntéseknek az Abtv. 63. § (2) bekezdése alapján - az Abtv. vonatkozó rendelkezésében megjelölt kivételekkel - kötelező részét képezi az indokolás is. Így az Abtv. 39. § (1) bekezdésében meghatározott, az Alkotmánybíróság döntéseinek erga omnes hatályára vonatkozó rendelkezésre figyelemmel az alkotmánybírósági határozatok és végzések indokolása is köti az eljáró bíróságokat.” EBH2016. K.18. Indokolás [12].

¹² „Az igazi tekintélyt az ítéleteknek kell megadniuk.” LINDNER András – HORVÁTH Zoltán: Solyom László: Nem barátkozom könnyen, nehezen tegeződöm. *HVG Portrét*, 1990 április. Elérhető: https://hvg.hu/360/20200515_Rendszervaltok30__Solyom_Laszlo_hvgportre_1990.

¹³ SÜLYOK (2016) i. m. 661.

arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével; röviden ismertetni kell az indítványt, és hivatkozni kell az Alkotmányra, illetőleg azokra a jogszabályokra, amelyekben az Alkotmánybíróság döntése alapul. Mindezt az Ideiglenes Ügyrend 49. §-a kiterjesztette a végzésekre is, amely szerint azokra a határozatra vonatkozó rendelkezések megfelelően irányadók; ugyanakkor a bizonyítás tárgyában, továbbá az eljárás folyamán hozott végzést nem kellett külön indokolni.

E korábbi ügyrendi szabályozással szemben ma már törvényi szinten jelenik meg az indokolási kötelezettség mind a határozatok, mind pedig a végzések tekintetében. Szemantikai újdonságnak számít és az indokolás elvárt mélységére utal a „**részletesen**” indokolni köteles kitétel, amely főszabályként érvényesül. E részletes indokolás alól az Abtv. 56. § (3) bekezdésben foglalt visszautasító végzések ún. „**rövidített indokolása**” jelenti a kivételt, azaz azok a visszautasító végzések, amelyeket a befogadási eljárás során a „tanácsok” hoznak. A rövidített indokolás tartalmi dimenzióit az Ügyrend 66. § (3) bekezdése határozza meg, amely szerint az indokolás a tényállás rövid ismertetését és az Abtv. vonatkozó rendelkezésére utalással annak az oknak a megjelölését és rövid indokolását tartalmazza, amely miatt az Alkotmánybíróság az indítványt visszautasította.

Az Alkotmánybíróság döntéshozatali szerveit felsoroló Abtv. 47. § (1) bekezdését alapul véve szigorúan textualista értelemben mindez azt jelenti, hogy a Teljes Ülés által elfogadott visszautasító végzésekre a rövidített indokolás nem irányadó.¹⁴ A gyakorlat ugyanakkor nem ezt az értelmezést követi, és a Teljes Ülés által kiadmányozott végzések között is található rövidített indokolással ellátott végzés.¹⁵ A gyakorlat ugyanakkor sokszínűnek mondható. Így előfordult olyan eset, hogy a Teljes Ülés részletesen megindokolt végzést fogadott el,¹⁶ illetve olyan eset is, amikor a tanácsban elfogadott végzés indokolása volt szembetűnően kidolgozott.¹⁷ A kifejtés részletességét vélhetően több elem magyarázhatja. Ezek közül az előadó alkotmánybíró elvárásai, az ügyvel foglalkozó jogász munkatárs személye, az ügy komplexitása vagy az esetlegesen felmerülő éles testületi vita említhető.

Végül ki kell emelni, hogy az eljárást lezáró végzésekre általában a határozatra vonatkozó rendelkezések az irányadók, és ez alól pusztán a rövidített indokolással ellátott végzések számítanak kivételnek [Ügyrend 57. § (3) bekezdés]. Minthogy azonban a rövidített indokolás lehetősége az Abtv. alapján csupán a befogadás visszautasítására vonatkozik, ebből az következik, hogy az eljárást megszüntető és az áttételről rendelkező végzést részletesen szükséges indokolni. Ezek tekintetében ugyanakkor – alapvetően tartalmi okokból – éppen a részletes indokolás számít a kivételnek.¹⁸

¹⁴ Ezt támasztja alá rendszertani értelemben az is, hogy az egyesbíró által meghozható érdemi vizsgálat nélküli visszautasító végzés tartalmi elemét az Ügyrend 66. § (4) bekezdése tovább szűkíti.

¹⁵ Ld. például a 3148/2019. (VI. 26.) AB végzést.

¹⁶ Ld. például a 3120/2016. (VI. 21.) AB végzést.

¹⁷ Ld. például a 3060/2015. (III. 31.) AB végzést.

¹⁸ Ld. például a 3356/2019. (XII. 16.) AB végzést.

64. § [Végzés]

Az Alkotmánybíróság végzésben utasítja vissza az indítványt, ha érdemi vizsgálata során megállapítja

- a) hatáskörének hiányát,
- b) az indítványozó jogosultságának hiányát,
- c) a hiánypótlás vagy egyéb nyilatkozattétel elmaradását, amely az ügy elbírálását ellehetetleníti, illetve a hiánypótlásra visszaadott indítvány ismételen hiányosan történő benyújtását,
- d) az indítvány törvényi feltételeknek nem megfelelő tartalmát,
- e) a 25–27. §-ban foglalt eljárások kivételével a vizsgált jogszabály hatályvesztését, valamint
- f) a 24. § (3) bekezdésében vagy a 31. §-ban foglaltak fennállását.

Ügyrend

65. § (1) Az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. §-ában foglalt feltételek fennállása, továbbá joghatóságának hiánya esetén végzésben utasítja vissza az indítványt.

Tartalom

| | |
|-----------------------------------|-----|
| 1. Szövegtörténet | 682 |
| 2. Visszautasítás végzésben | 683 |

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. hatálya alatt is sor került indítványok visszautasítására végzések formájában. Az Ideiglenes Ügyrend 29. §-a több visszautasítási okot ismert. Ennek értelmében az Alkotmánybíróság az indítványt visszautasította, ha megállapítható volt, hogy a) az eljárásra az Alkotmánybíróságnak nincs joghatósága, b) az eljárásra nincs az Alkotmánybíróságnak hatásköre, c) az eljárás indítványozására az indítványozónak nincs jogosultsága, d) az indítványozó a hiánypótlás végett neki visszaadott indítványt a kitűzött határidő alatt nem adta be, vagy újból hiányosan adta be, és emiatt vagy egyébként érdemben nem bírálható el, e) a benyújtott alkotmányjogi panasz nem felel meg az Abtv. 48. § (1) és (2) bekezdésében foglalt feltételeknek, illetve f) a megsemmisíteni kért jogszabály az indítvány benyújtását megelőzően már hatályát veszítette. Ez utóbbi rendelkezés nem volt alkalmazható az Abtv. 38. § (1) bekezdésében meghatározott bírói kezdeményezés és a 48. § (1) bekezdésében szabályozott alkotmányjogi panasz esetében.

Az Abtv. 64. § előzményének tehát lényegében az Ideiglenes Ügyrend idézett szabálya tekinthető azzal, hogy a joghatóság hiányán alapuló visszautasítási okot immár csak az Ügyrend 65. § (1) bekezdése tartalmazza, továbbá a korábbi szabályozás az

„ítélt dolog” esetkörét csupán az eljárást megszüntető végzések körében ismerte az Ideiglenes Ügyrend 31. § c) pontja alapján.

Az Abtv. 64. § tartalma a jogszabály hatálybalépése óta nem módosult.

2. Visszautasítás végzésben

Az Abtv. 64. §-ában foglalt visszautasító végzések az Abtv. 56. §-ában található, a befogadás visszautasítása körében elfogadott végzések rokona. E két rendelkezés viszonyában az Abtv. 64. §-a általános jellegű, *lex generalis*, azaz az Abtv. 64. §-a az összes hatáskörben felhívható és felhívandó, kivéve akkor, ha egyes esetekre külön szabályok kerültek megfogalmazásra. Ez a helyzet áll elő az alkotmányjogi panaszok körében, ahol csupán azokban az esetekben irányadó az Abtv. 64. §-a, amikor a testület már az „**érdemi vizsgálata során**” (tehát a befogadási szakaszt követően vagy azt átugorva) utasítja vissza a panaszt. E háttérszabályhoz képest tehát az Abtv. 56. §-a *lex specialis*nek tekinthető: a kettő közötti lényeges eltérés az, hogy a befogadást visszautasító végzések pusztán az alkotmányjogi panaszokra irányadók, míg az Abtv. 64. §-a szerinti visszautasító okok az összes eljárástípusban felhívhatók. Minthogy azonban az Alkotmánybíróság döntéseinek túlnyomó többségét az alkotmányjogi panasz hatáskörben a testület elé kerülő ügyek képezik, nem meglepő, hogy jóval több visszautasító döntés születik az Abtv. 56. §-a és a vonatkozó ügyrendi szabályok alapján, mint az Abtv. 64. § alapján.¹⁹

Az Abtv. 64. § a) pontjában szereplő **hatáskör hiányának** felhívására az Alkotmánybíróság hatáskörét szűkítő, az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdésében szereplő hatásköri korlátozás szolgáltatott kényszerű lehetőséget. Ennek értelmében mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Alkotmánybíróság a 24. cikk (2) bekezdés b)-e) pontjában foglalt hatáskörében a központi költségvetésről, a központi költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről, az illetékekről és járulékokról, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal vagy a magyar állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül, és ezek sérelme miatt semmisítheti meg. Az Alkotmánybíróság az e tárgykörbe tartozó törvényeket is korlátozás nélkül jogosult megsemmisíteni, ha a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek. Részben erre hivatkozással – és az Abtv. 64. § a) pontja alapján – utasította vissza az Alkotmánybíróság azt a bírói kezdeményezést, amely az egyes gazdasági és pénzügyi tárgyú törvények megalkotásáról, illetve módosításáról szóló 2010. évi XC. törvény 12/E. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte.²⁰

¹⁹ Így például 2019-ben 20 darab Abtv. 64. § szerinti visszautasító végzés született szemben a befogadás visszautasítása körében hozott 284 végzéssel. Ld. a 2019-es évre vonatkozó hivatalos statisztika 4. táblázatában: https://alkotmanybirosag.hu/uploads/2020/02/2019_12_31_ab_ugyforgalom-.pdf. Az Alkotmánybíróság további ügyforgalmi adatai éves bontásban az alábbi linken találhatóak: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyforgalmi-es-statisztikai-adatok>.

²⁰ 3363/2019. (XII. 16.) AB végzés.

Egy további esetben „hatáskörének hiánya” miatt a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdésekről szóló 6/2013. Polgári jogegységi határozat indokolása III. fejezetének 1. pontjában megfogalmazott mondatok alaptörvény-ellenességének megállapítására és alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezést utasította vissza az Alkotmánybíróság. Ahogy azt a testület megfogalmazta, „hatásköre nem terjed ki kizárólag a jogegységi határozat indokolása valamely szövegrészének alkotmányossági felülvizsgálatára.”²¹

Végül szólni kell még egy esetről, amely átvezet az Abtv. 64. § b) pontjában szabályozott „**indítványozói jogosultság hiányának**” kérdésköréhez. Az Abtv. hatályba lépését követő első évben ugyanis előfordult olyan eset, hogy az Alkotmánybíróság az előtte kezdeményezhető eljárások Abtv. hatályba lépésével történő módosulásához is az Abtv. 64. § a) pontjában foglalt „hatáskör hiányára” alapítható visszautasítási okot kötötte. Az Abtv. hatályba lépését megelőzően ugyanis lehetőség volt arra, hogy az indítványozók jogalkotói mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló indítványt terjesszenek elő, ugyanakkor az Abtv. ezt az eljárást mint különálló hatáskört már nem tartotta fenn, mivel mulasztást csak hivatalból és jogkövetkezményként alkalmazhat az Alkotmánybíróság [vö. Abtv. 46. § (1) bekezdés]. Erre való tekintettel az Alkotmánybíróság úgy foglalt állást, hogy „az indítványozó jogalkotói mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség és alkotmányos követelmény megállapítására irányuló önálló indítványai sem bírálhatók el hatáskör hiányában”, vagyis az ilyen tartalmú indítvány visszautasítása az Abtv. 64. § a) pontjában szabályozott ok alá esett.²²

Emellett ugyanakkor megjelent az esetjogban **a mulasztásra irányuló indítványok** Abtv. 64. § b) pontja alapján történő visszautasítása is. Ennek első esete volt, amikor a jövő nemzedékek 2011. december 31-ig hivatalban volt országgyűlési biztosa 2011. december 27-én az ombudsmani szervezetrendszer átalakításával kapcsolatban indítvánnyal fordult az Alkotmánybírósághoz, amelyben egyebek mellett indítványozta mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség megállapítását is. A szemantikai különbség, amelyre az Alkotmánybíróság támaszkodott az volt, hogy a jövő nemzedékek országgyűlési biztosa mulasztásban megnyilvánuló „alkotmányellenesség” megszüntetését kérhette az Alkotmánybíróságtól 2011. december 31-ig, de az indítványozó mulasztással előidézett „alaptörvény-ellenesség” megállapítását kérte, amelyre 2012. január 1-je után már nincs lehetőség. Mindezek alapján pedig az Alkotmánybíróság „az indítványozási jogosultság hiánya miatt [...] a mulasztással előidézett alaptörvény-ellenesség megállapítására irányuló kérelmet is visszautasította.”²³ Végül ez utóbbi megoldást vált gyakorlattá, és az Alkotmánybíróság rendszeresen az indítványozói jogosultság hiánya miatt utasítja vissza a mulasztás megállapítására irányuló indítványokat, amelyek eddig mind bírói kezdeményezések voltak.²⁴

²¹ 3114/2017. (V. 22.) AB végzés, Indokolás [19].

²² 3028/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [8].

²³ 3002/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [46].

²⁴ 3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [62]–[63]; 3230/2013. (XII. 21.) AB végzés Indokolás [2]; 3238/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [10]–[11]; 3009/2014. (I. 31.) AB végzés, Indokolás [2]; 3052/2015. (III. 13.) AB végzés, Indokolás [13]–[14]; 3076/2016. (IV. 18.) AB végzés, Indokolás [12]–[13]; 3212/2019. (VII. 16.) AB végzés, Indokolás [16]–[19].

Az Abtv. 64. § c) pontjában foglalt visszautasítási ok szerint az Alkotmánybíróság visszautasítja az indítványt a **hiánypótlás vagy egyéb nyilatkozattétel elmaradása** miatt, amely az ügy elbírálását ellehetetleníti, illetve a hiánypótlásra visszaadott indítvány ismételt hiányosan történő benyújtása esetében is. E körben utalni szükséges arra, hogy az Ügyrend 2013. március 1-jei hatályba lépése előtt hatályos, Átmeneti Ügyrend az Ügyrend 65. §-ában foglaltakat a 60. §-ában szabályozta, változatlan tartalommal. Ezért az Ügyrend hatályba lépéséig az Abtv. 64. §-a az Átmeneti Ügyrend 60. §-ával együtt szerepelt a visszautasítás jogalapjaként.²⁵ Az ezen időszakban visszautasított indítványok közös pontja, hogy az „érdemi eljárás” már folyamatban volt, amikor 2012. január 1-jén hatályba lépett az Alaptörvény, illetve az Abtv. Tekintettel arra, hogy az indítványozók az alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványukat már korábban előterjesztették, az eljárásokat – az Abtv. 73. § (1) bekezdése értelmében, mivel azok nem estek a 71–72. §-okban meghatározott kivétel alá – tovább kellett folytatni, ha az ügy az Alaptörvény rendelkezéseivel összefüggésben vizsgálható volt, és az indítványozók indítványozói jogosultsága az Abtv. rendelkezései alapján is fennállt. Ennek megállapításáról az Alkotmánybíróság valamennyi ügyben végzésben értesítette az indítványozókat, azzal a felhívással, hogy 2012. március 31-éig igazolják a jogi képviselő fennállását, és jelöljék meg, hogy mely Alaptörvényben biztosított jogaik sérültek. Ha az indítványozók nem válaszoltak az Alkotmánybíróság felhívására, és nem egészítették ki korábbi alkotmányjogi panaszukat az Alaptörvényben biztosított jogaik sérelmének megjelölésével, az Abtv. 64. § c) pontja szerinti visszautasításnak volt helye.²⁶

Az Abtv. 64. §-ában felsoroltak közül a legtöbbet hivatkozott visszautasítási jogalap a d) alpontban található, amely az indítvány **„törvényi feltételeknek nem megfelelő tartalmára”**, azaz hiányos mivoltára tekintettel alapozza meg annak visszautasítását.²⁷ Az indítványok tartalma tekintetében a **„határozott kérelem”** fogalmára szükséges utalni, amelynek kötelező elemeit az Alaptörvény és az Alaptörvény módosításainak előzetes vagy utólagos normakontrollja tekintetében az Abtv. 52. § (1a), a többi eljárást kezdeményező indítvány tekintetében pedig az Abtv. 52. § (1b) bekezdése sorolja fel [vö. Abtv. 52. § (1a), (1b) bekezdés].

A bírói indítványok tekintetében külön ki kell emelni az alkotmánybírói gyakorlatot összefoglaló 3058/2015. (III. 31.) AB végzést, amelynek egyik, a határozott kérelemre vonatkozó, szigorú feltételét²⁸ a későbbi gyakorlat értelmezéssel felpuhította.²⁹

²⁵ 3028/2012. (VI. 21.) AB végzés; 3030/2012. (VI. 21.) AB végzés; 3031/2012. (VI. 21.) AB végzés; 3027/2012. (VI. 21.) AB végzés; 3029/2012. (VI. 21.) AB végzés.

²⁶ 3028/2012. (VI. 21.) AB végzés.

²⁷ Az Alkotmánybíróság keresője hetven ilyen ügyet talál a 3002/2012. (VI. 21.) AB végzéssel kezdődően egészen a 3053/2020. (III. 2.) AB végzésig.

²⁸ Az Indokolás [19] pontja értelmében az indítványnak kifejezett kérelmet kell tartalmaznia mind a támadott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására, mind pedig az alkalmazása tilalmának kimondására. Az Abtv. 25. §-a ugyanakkor akként fogalmaz, hogy a bíró „kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.” Az Alkotmánybíróság tehát megszorítóan értelmezte az Abtv. szabályát, amikor konjunktív feltételként értelmezte az „illetve” kapcsolóelemet. VARGA Zs. (2016) i. m. 7–10.

²⁹ „[A]z Alkotmánybíróság a 3058/2015. (III. 31.) AB végzés fent idézett indokolásából, az alaptörvény-ellenesség megállapításának és alkalmazási tilalom kimondásának konjunktív indítványozására vonatko-

Bár az alkotmányjogi panasz eljárásokban – az indítvány törvényi feltételeknek való megfelelését vizsgáló befogadási eljárásra tekintettel (vö. Abtv. 56. §) – az Ügyrend 30. § (2) bekezdésén alapuló visszautasításnak van nagyobb jelentősége, néha mégis szerepet kap az Abtv. 64. § *d)* alpontja is. Erre példa, ha az Alkotmánybíróság csupán az érdemi eljárása során észleli, hogy az indítvány mégsem alkalmas érdemi eljárás lefolytatására.³⁰ Ezekben az esetekben az Alkotmánybíróság a visszautasító végzés indokolásában rögzíti, hogy az alkotmányjogi panaszt korábban befogadta, azonban a testület érdemi vitája során nyilvánvalóvá vált, hogy az indítvány nem felel meg a törvényi feltételeknek.³¹ Ebben a tekintetben a tipikus esetnek az minősül, amikor az Alkotmánybíróság egyik tanácsa az alkotmányjogi panaszt befogadja, majd az érdemi döntést a Teljes Ülés elé utalja, amely felülbírálja a tanácsnak a befogadhatóság terén meghozott döntését.

Ezen túlmenően az érdemben elbírált alkotmányjogi panaszok egyes petitumai vonatkozásában is felhívta az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § *d)* alpontját mint a visszautasítási indokát.³²

Az 64. § *e)* pontja alapján történő visszautasításra **a vizsgált jogszabály hatályvesztése** okán kerülhet sor. E jogalap az Abtv. szövege szerint („a 25–27. §-ban foglalt eljárások kivételével”) nem hívható fel sem a bírói kezdeményezés, sem pedig az alkotmányjogi panasz hatáskörben. Bírói kezdeményezés esetén ugyanis a bíró akkor is az Alkotmánybírósághoz fordulhat, ha a már hatályon kívül helyezett, alaptörvényellenesnek vélt jogszabályt az előtte fekvő konkrét ügyben még alkalmaznia kell, és ezért alkalmazási tilalom elrendelését kéri. Hasonlóképpen sor kerülhet alkotmányjogi panasz benyújtására is, ha a már hatályon kívül helyezett normát a panaszos ügyben már alkalmazták vagy alkalmazás nélkül, közvetlenül fejtette ki alapjogsértőnek tartott jogi hatását. Ezeken az eljárástípusokon kívül azonban nincs lehetőség a szubjektív jogsérelem orvoslására, így az Alkotmánybíróság visszautasítja az indítványt, amennyiben az hatályon kívül helyezés következtében gyakorlatilag tárgyatalanná válik. Egy ilyen eset merült fel az Alkotmánybíróság gyakorlatában, amikor az alapvető jogok biztosa utólagos normakontroll indítvánnyal fordult az Alkotmánybírósághoz.³³ Az Alkotmánybíróság az indítvány és a jogszabály új szövege alapján arra a konklúzióra jutott, hogy az új szabályozás éppen az indítványban felvetett alkotmányossági

zó tételt mint a bírói kezdeményezésekkel szemben támasztott követelményt, a továbbiakban nem tartja fenn.” 2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [28].

³⁰ 3025/2019. (II. 4.) AB végzés, Indokolás [11]-[13].

³¹ 3286/2020. (VII. 17.) AB végzés, Indokolás [17]. A legújabb gyakorlatból lásd még: 3009/2019. (I. 7.) AB végzés, 3368/2018. (XI. 28.) AB végzés, 3147/2018. (V. 7.) AB végzés, 3127/2018. (IV. 9.) AB végzés, 3052/2018. (II. 13.) AB végzés, 3049/2018. (II. 13.) AB végzés, 3239/2017. (X. 10.) AB végzés, 3240/2017. (X. 10.) AB végzés.

³² 3010/2019. (I. 7.) AB végzés, Indokolás [7].

³³ Az alapvető jogok biztosa az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény 136. § (6) bekezdésének a megsemmisítését kérte. Időközben azonban az Országgyűlés a 2012. november 19-i ülésnapján elfogadott, az egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló 2012. évi CLXXVIII. törvény 281. § (2) bekezdésével, 2013. január 1-jei hatállyal módosította a kifogásolt rendelkezés szövegét.

aggályokra ad választ, ezért a testület az Abtv. 64. § e) pontja alapján az indítványt visszautasította.³⁴

E ponton ugyanakkor érdemes arra is utalni, hogy az Abtv. 64. § felhívhatósága nem pusztán végzésben történhet, hanem a határozat egyik elemeként is. Így például a 30/2017. (XI. 14.) AB határozatban az Alkotmánybíróság utólagos absztrakt normakontroll keretében elbírálta az ombudsman indítványának érdemben elbírálható részét, a 3. rendelkező részi pontban azonban az Abtv. 64. § e) alpontjára hivatkozással az indítvány részleges visszautasítása mellett döntött. Ennek oka az volt, hogy az indítványozó által vizsgálni kért, valamint az azokkal közvetlenül kapcsolatba hozható egyes törvényhelyek hatályukat veszítették, vagy tartalmuk tekintetében érdemben megváltoztak.³⁵

Végül az Abtv. 64. § f) pontjában foglalt „**ítélt dolog**” esetkörülményére szükséges kitérni, amely visszautal az Abtv. 24. § (3) bekezdésében, illetve 31. §-ában foglaltakra. Ezek közül az első az utólagos normakontroll eljárásra vonatkozó szabályt rögzít, a második megidézett jogszabályhely pedig az alkotmányjogi panaszokra és a bírói kezdeményezésekre vonatkozik [vö. Abtv. 24. § (3) bekezdés, 31. §].

65. § [Határozat]

- (1) Az Alkotmánybíróság érdemi határozatával elbírálja az indítványt, és dönt az eljárása során szükségszerűen felmerülő egyéb kérdésekben.**
- (2) Az Alkotmánybíróság a 33. § (1) bekezdése szerinti határozatában az Országgyűlés határozatát helybenhagyja, vagy azt megsemmisíti, és az Országgyűlést új határozat meghozatalára hívja fel.**

Ügyrend

26. A határozat tartalma

58. § (1) Az Alkotmánybíróság határozata bevezető részből, rendelkező részből és indokolásból áll.
- (2) A bevezető rész tartalmazza az ügyszámot; az alkotmánybírósági hatáskör megnevezését; teljes ülésre, vagy tanácsra utalással az alkotmánybírósági eljárás formáját; a különvélemény, illetve a párhuzamos indokolás tényét, illetve az azt csatoló alkotmánybírók nevét;

³⁴ 3092/2013. (IV. 19.) AB végzés. A döntés megfogalmazásának érdekessége, hogy az Indokolás [6] pontja az indítvány okafogyottságát is megállapítja, amely viszont az Abtv. 59. § szerinti eljárás megszüntető végzés elfogadását indokolta volna.

³⁵ Indokolás [30]–[31].

továbbá amennyiben az eljárásban nyilvános meghallgatásra került sor, ennek a tényét.

- (3) A határozat rendelkező része tartalmazza az Alkotmánybíróság érdemi döntését, a határozat Magyar Közlönyben való közzétételére vonatkozó rendelkezést, a bírói döntés azonosító adatait, jogszabály vagy egyedi bírói döntés megsemmisítése esetén a megsemmisítésre, jogszabály megsemmisítése esetén a megsemmisítés terjedelmére és a hatályvesztés időpontjára vonatkozó rendelkezést. Jogszabályi rendelkezés részbeni megsemmisítése esetén a határozat rendelkező része megállapítja a hatályban maradó jogszabályi rendelkezés szövegét.
- (4) A határozat indokolása tartalmazza az indítvány rövid ismertetését; a megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével; az Alaptörvényre, illetőleg azokra a jogszabályokra történő hivatkozást és azokat az alkotmányos indokokat és érveket, amelyeken az Alkotmánybíróság döntése alapul.
- (5) A határozat záró része a határozathozatal helyét, idejét, és az eljárásban részt vevő (határozatot aláíró) alkotmánybírók nevét, a kiadmányozott határozat a hitelesítő záradékot tartalmazza.

30. A határozat kijavítása és kiegészítése

62. § (1) Az Alkotmánybíróság a határozatot név-, szám- vagy más hasonló elírás esetén – hivatalból vagy kérelemre – végzéssel bármikor kijavíthatja.
- (2) Az Alkotmánybíróság határozatát bármikor hivatalból kiegészítheti, ha határozatában nem rendelkezett valamely kérdésről, amelyről a rendelkezés törvénynél fogva kötelező.

Tartalom

| | |
|--|-----|
| 1. Szövegtörténet | 688 |
| 2. Érdemi elbírálás határozatban..... | 689 |
| 3. Érdemi döntés az Abtv. 33. §-a szerinti eljárásban..... | 690 |

1. Szövegtörténet

Az Abtv. hatálybalépésekor a 65. § csupán az (1) bekezdést tartalmazta. A (2) bekezdést a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint az Nsztv. iktatta az Abtv.-be. Ezt követően a paragrafus szövege nem változott.

2. Érdemi elbírálás határozatban

Az Abtv. 65. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság érdemi határozatával elbírálja az indítványt, és dönt az eljárása során szükségszerűen felmerülő egyéb kérdésekben. E szabály redundanciának tekinthető az Abtv. szövegén belül, hiszen az Abtv. 63. § (1) bekezdése már korábban rögzíti, hogy az Alkotmánybíróság az ügy érdemében határozati formában dönt [vö. 63. § (1) bekezdés]. Az „érdemi határozatával elbírálja az indítványt” és „az ügy érdemében [...] határozattal [...] dönt” ugyanis ugyanazt jelenti: az Alkotmánybíróság az egyes hatásköreinek megfelelően a támadott jogszabálynak vagy bírói döntésnek az Alaptörvénnyel (esetleg nemzetközi szerződéssel) való összhangjáról dönt. Az egyetlen értelmezésre szoruló kérdés e tekintetben az, hogy mit jelenthet „**a szükségszerűen felmerülő egyéb kérdések**” köre, különösen arra való tekintettel, hogy az Abtv. 63. (1) bekezdése azt is rögzíti, hogy az Alkotmánybíróság az érdemi kérdések körén kívüli minden más kérdésben végzéssel határoz.

E szakasz értelmezését az alkotmánybírói gyakorlat mindeztáig nem bontotta ki. A szükségszerűen felmerülő egyéb kérdések körébe tartozhat az Abtv. 61. §-a alapján az, amikor az Alkotmánybíróság kivételesen az alkotmányjogi panaszban kifogásolt döntés végrehajtásának felfüggesztésére hívja fel a bíróságot, ha az az alkotmánybírói eljárás várható tartamára vagy a várható döntésre tekintettel, súlyos és helyrehozhatatlan kár vagy hátrány elkerülése érdekében, vagy más fontos okból indokolt [vö. Abtv. 61. § (1) bekezdés]. Ezen értelmezés ellen szól ugyanakkor az, hogy az Abtv. 63. (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság két esetben, az ügy **érdemében, valamint a 61. § (2) bekezdésében meghatározott ideiglenes intézkedés tárgyában**, vagyis a megtámadott kihirdetett, de hatályba nem lépett jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés hatálybalépésének felfüggesztése tárgyában határozattal dönt. Utóbbi esetben azért indokolt a határozati forma, mivel a jogszabály hatálybalépésének megakadályozása mindenkire kiterjedő, *erga omnes* hatályú döntést kíván, míg az alkotmányjogi panasz esetében a felfüggesztett bírói döntések csupán az eljárásban résztvevőket érintik. Ennek megfelelően az Abtv. 61. § (1) bekezdése esetében az Alkotmánybíróság a végzés formát alkalmazta.³⁶

Az ügy érdemében hozott határozatokat el kell továbbá határolni a teljes ülés által elfogadható, az Alkotmánybíróság szervezetére és működésre, valamint a személyi ügyekre vonatkozó **egyéb határozataitól**. Utóbbiak vonatkozásában az Ügyrend 69–70. §-ai adnak eligazítást.

Az Abtv. 65. §-hoz kapcsolódóan az Ügyrend szabályozza a határozatok felépítését. Az Alkotmánybíróság határozata három részből: bevezető részből, rendelkező részből és indokolásból áll [Ügyrend 58. § (1) bekezdése]. Valójában azonban létezik az ún. záró rész is, amelyet az Ügyrend 58. § (1) bekezdése nem említ, bár az (5) bekezdésben különálló helyet kapott.

A bevezető rész tartalmazza az ügyszámot és az eljárás tárgyának a megjelölését. A határozat rendelkező része tartalmazza az Alkotmánybíróság érdemi döntését és a határozat közzétételére, továbbá jogszabály megsemmisítése esetén a megsemmisítés terjedelmére és a hatályvesztés időpontjára vonatkozó rendelkezést. Jogszabályi ren-

³⁶ 3066/2018. (II. 20.) AB végzés.

delkezés részbeni megsemmisítése esetén a határozat rendelkező része megállapítja a hatályban maradó jogszabályi rendelkezés szövegét is. Ezt követi a határozat indokolása, amely tartalmazza az indítvány rövid ismertetését; a megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével; az Alaptörvényre, illetőleg azokra a jogszabályokra történő hivatkozást és azokat az alkotmányos indokokat és érveket, amelyeken az Alkotmánybíróság döntése alapul. Végül a határozat záró része a határozathozatal helyét, idejét, és az eljárásban részt vevő (határozatot aláíró) alkotmánybírók nevét, a kiadmányozott határozat a hitelesítő záradékot tartalmazza.

A határozat záró részéhez kapcsolódóan az Ügyrend 60. §-a rögzíti, hogy a határozatot az alkotmánybírók betűrendben írják alá, továbbá azt is, hogy „előadó alkotmánybíró”-ként kell megjelölni a határozat tervezetét előkészítő alkotmánybíró. Teljes ülésen hozott határozat esetén meg kell jelölni az elnök, illetőleg az elnökhelyettes személyét, a tanácsülésen meghozott határozat esetén a tanácsvezető alkotmánybíró személyét. Az Ügyrend 60. § (2) bekezdése lehetőséget biztosít arra, hogy a döntéshozatalban részt vett, de a határozatot akadályoztatása miatt aláírni nem tudó alkotmánybíró helyett a határozatot a testület elnöke írja alá. E szabály kiterjesztése valósult meg a COVID-19 által előidézett pandémia időszaka alatt. A Kormány által elrendelt veszélyhelyzetre tekintettel³⁷ az Alkotmánybíróság elnöke által kiadmányozott 3/2020. (III. 31.) elnöki utasítás értelmében az Ügyrend 60. § (1)-(2) bekezdése tekintetében a veszélyhelyzet ideje alatt azt kellett vélelmezni, hogy az elnökn, illetve a tanácsvezetőn kívül a döntéshozatalban részt vevő valamennyi alkotmánybíró akadályoztatva van az aláírásban, ezért helyettük a döntést a teljes ülésen hozott döntések esetében az elnök, a tanácsban hozott döntések esetében a tanácsvezető írta alá.

Az Ügyrend 62. §-a a határozat kijavítására, illetve kiegészítése vonatkozó szabályokat rögzíti. Ennek értelmében a határozatot név-, szám- vagy más hasonló elírás esetén – hivatalból vagy kérelemre – végzéssel javítja ki a testület időbeli megkötés nélkül.³⁸ Mindazonáltal a döntés tartalmát nem érintő, szövegellenőrzést követő helyesírási, illetve elírási hiba javítására a határozat közzététele előtt az aláírást követően is sor kerülhet az Ügyrend 60. § (3) bekezdése alapján.

Ezen túlmenően lehetőség van a határozatok hivatalból történő kiegészítésére is, amennyiben az Alkotmánybíróság utólag azt észleli, hogy határozatában nem rendelkezett valamely olyan kérdéssel, amelyről a rendelkezés törvénynél fogva kötelező. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság a 39/2012. (XII. 6.) AB határozattal kiegészítette a 38/2012. (XI. 14.) AB határozatát, mivel az utóbbiban – az Abtv. kógens szabálya ellenére – nem rendelkezett a Szabs. tv. 186. §-a alapján lefolytatott szabálysértési eljárásokban jogerősen lezárt ügyek felülvizsgálatáról [vö. 45. § (6) bekezdés].

3. Érdemi döntés az Abtv. 33. §-a szerinti eljárásban

Az Abtv. két helyen rendelkezik a 33. §-hoz tartozó jogkövetkezményről, a 41. § (4) bekezdésében és 65. § (2) bekezdésében [vö. Abtv. 41. § (4) bekezdés].

³⁷ A veszélyhelyzet kihirdetéséről szóló 40/2020. (III.11.) Korm. rendelet.

³⁸ A kijavító végzések nem nyilvánosak, ugyanakkor az Alkotmánybíróság közli azon személyekkel, akikkel a kijavított döntést is közölte.

E duplikáció kodifikációs hibának tekinthető, amit az is alátámaszt, hogy tematikusan, rendszertani értelemben kérdéseket vet fel a szabályozás elhelyezése: az Alkotmánybíróság által alkalmazható jogkövetkezmények ugyanis az Abtv. 17. címe, „17. Az Alkotmánybíróság határozatainak jogkövetkezményei” [39–46. §] alatt találhatóak.

A tárgyalt rendelkezés fölöslegességét jól mutatja az alkotmánybírósági gyakorlat is. Az ún. betelepítési kvótával kapcsolatos országos népszavazás elrendeléséről szóló 8/2016. (V.10.) OGY határozat ellen három indítványozó terjesztette elő felülvizsgálati indítványt az Abtv. 31. § (1) bekezdése alapján. Az eljárás eredményeként az Alkotmánybíróság az Országgyűlés határozatát az Abtv. 65. § (2) bekezdésének beidézése nélkül hagyta helyben.³⁹

66. § [Döntés közlése, különvélemény, párhuzamos indokolás, nyilvános hirdetés]

- (1) Az Alkotmánybíróság döntését kézbesítés útján közli az indítványozóval, az alkotmányjogi panaszt továbbító bírósággal és azazal az érintettel, akinek a részére a közlést szükségesnek tartja.**
- (2) Ha az Alkotmánybíróság tagja a szavazás során kisebbségben maradt, és az Alkotmánybíróság döntésével nem ért egyet, különvéleményét - annak írásbeli indoklásával együtt - jogosult a döntéshez csatolni.**
- (3) Az Alkotmánybíróságnak a döntés érdemével egyetértő tagja a többségtől eltérő indokait párhuzamos indokolás formájában jogosult a döntéshez csatolni.**
- (4) Az Alkotmánybíróság elrendelheti határozatának nyilvános kihirdetését.**

Ügyrend

27. Különvélemény, párhuzamos indokolás

59. § (1) A teljes ülés szavazással elfogadja (parafálja) a határozatot, s ezzel egyidejűleg jelenthetik be az alkotmánybírók az Abtv. 66. § (2) és (3) bekezdésében meghatározott különvélemény, illetve párhuzamos indokolás megfogalmazására irányuló szándékukat.
- (2) Különvélemény, illetve párhuzamos indokolás az Abtv. 23–27. §-ában és 32–38. §-ában meghatározott hatáskörben hozott döntéshez csatolható. Az Alkotmánybíróság működésével összefüggő, illetve szervezeti és személyi kérdésekben hozott döntésekkel összefüggésben különvélemény előterjesztésének nincs helye.

³⁹ 12/2016. (VI. 22.) AB határozat.

- (3) A különvéleményben, illetve párhuzamos indokolásban foglalt érveket, indokokat fel kell hozni az ügy vitájában, hogy a testület tagjai megelőzően megismerhessék azt.
- (4) A különvélemény az alkotmánybírónak a határozat rendelkező részéhez képest eltérő álláspontját, a párhuzamos indokolás az alkotmánybírónak a határozat indokolásához képest eltérő indokolását tartalmazza, terjedelme nem haladhatja meg a határozat terjedelmét.
- (5) A bejelentett különvélemény, illetőleg párhuzamos indokolás írásba foglalására a döntés parafálásától számított négy munkanap, az 51. §-ban meghatározott eljárás esetén két munkanap, az 55. § (3) bekezdésében meghatározott eljárás esetén az elnök által meghatározott időtartam áll az alkotmánybírók rendelkezésére.
- (6) A parafált határozat aláírására akkor kerül sor, ha a különvéleményt, illetve a párhuzamos indokolást az alkotmánybíró a határozathoz csatolta.

29. A határozat közlése és kihirdetése

61. § (1) Az Alkotmánybíróság a döntését kézbesítés útján közli az indítványozóval és azzal, akire nézve rendelkezést tartalmaz, továbbá azzal az érdekelttel, akinek a részére a közlést szükségesnek tartja, különösen az ellenérdekű féllel a bírói döntés megsemmisítése esetén.
- (2) Az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz eljárásban a panasz visszautasításáról szóló végzését, valamint az eljárást befejező döntését megküldi az ügyben eljáró elsőfokú bíróságnak.
 - (3) Az Alkotmánybíróság elrendelheti az ügy érdemében hozott határozatának nyilvános ülésen történő szóbeli kihirdetését. A szóbeli kihirdetés időpontját az ülés elnöke tűzi ki. Az írásba foglalt határozatot – esetenként a testület által előzetesen elfogadott, rövidített tartalmú indokolással – az ülés elnöke hirdeti ki.
 - (4) A különvéleményt és a párhuzamos indokolást a határozattal együtt kell kihirdetni, illetve közzétenni.
 - (5) Az Alkotmánybíróság határozatait az Abtv.-ben meghatározottak szerint, továbbá az Alkotmánybíróság Határozatai hivatalos lapban közzéteszi.
 - (6) Az Alkotmánybíróság határozatait az Alkotmánybíróság Hivatalának honlapján az Abtv. szabályai szerint hozzáférhető.
 - (7) A közzététel további kérdéseiről az Alkotmánybíróság közzétételi szabályzata rendelkezik.

Tartalom

| | |
|---|-----|
| 1. Szövegtörténet | 693 |
| 2. A határozat közlése | 694 |
| 3. A különvélemény és párhuzamos indokolás..... | 695 |
| 3.1. A különvélemény és a párhuzamos indokolás fogalma..... | 695 |

| | |
|--|-----|
| 3.2. A különvélemény és a párhuzamos indokolás csatolásához kapcsolódó eljárás..... | 698 |
| 3.3. A különvélemény és a párhuzamos indokolás jelentősége..... | 699 |
| 4. A nyilvános hirdetés | 701 |

1. Szövegtörténet

A döntés közlésére, a különvéleményre, valamint a párhuzamos indokolásra és a nyilvános hirdetésre vonatkozó alapvető szabályokat már a régi Abtv., illetve az Ideiglenes Ügyrend is ismerte. A régi Abtv. 26. §-a értelmében az Alkotmánybíróság tagja „**esetleges külön véleményét**” – annak írásbeli indoklásával együtt – jogosult volt az iratokhoz csatolni. Az Ideiglenes Ügyrend 46. § (1) bekezdése pedig azt rögzítette, hogy a szavazásnál kisebbségben maradt alkotmánybíró az ülés által megvitatott eltérő álláspontját, indokaival együtt – különvélemény formájában – írásba foglalhatja, és a határozathoz csatolhatja.

Érdekes módon azonban a törvény nem, csupán az **Ideiglenes Ügyrend** ismerte a **párhuzamos indokolás** műfaját, amelyet tehát az Alkotmánybíróság vezetett be külföldi példák nyomán.⁴⁰ Az Ideiglenes Ügyrend 46. § (2) bekezdése szerint a döntés érdemével egyetértő alkotmánybíró a többségtől eltérő és az ülés által megvitatott indokait párhuzamos indokolás formájában írásba foglalhatja, és a határozathoz csatolhatja. Az Ideiglenes Ügyrend 46. § (3) bekezdése azt is rögzítette, hogy a különvéleményt, illetőleg párhuzamos indokolást az írásba foglalt döntés kézbesítésétől számított négy munkanapon belül kellett írásban az „iratokhoz” csatolni. Végül a (4) bekezdés előírta azt is, hogy a különvéleményt és a párhuzamos indokolást a határozattal együtt kell közzétenni.

Ezen túlmenően a régi Abtv. is rendelkezett a **határozat közléséről és kihirdetéséről**. A régi Abtv. 53. § alapján az Alkotmánybíróság a határozatát és a végzését – az Abtv. 66. § (1) bekezdésében foglaltakkal megegyezően – kézbesítés útján közli az indítványozóval és azzal az érdekelttel, akinek a részére a közlést szükségesnek tartja. Az 53. § azt is előírta, hogy a kézbesítéssel egyidejűleg az Alkotmánybíróság hivatalos lapjában is közzéteszi a döntését.⁴¹ A régi Abtv. 54. § rögzítette továbbá azt is, hogy a tárgyaláson hozott végzést az ülés elnöke szóban hirdeti ki; a részt nem vevő érdekelttel kézbesítés útján közli.

A régi Abtv. 55. §-a az Abtv. 66. § (4) bekezdése előzményének tekinthető. Előbbi alapján az Alkotmánybíróság elrendelhetette az ügy érdemében hozott határozatának zárt vagy nyilvános ülésen való szóbeli kihirdetését. Ennek időpontját az ülés elnöke

⁴⁰ SÓLYOM (2001) i. m. 27.

⁴¹ A megsemmisítésről szóló határozatot ugyanakkor a 41. § alapján a Magyar Közlönyben kellett közzétenni, illetőleg abban a hivatalos lapban, amelyben az állami irányítás egyéb jogi eszközeit közzé tették. Később a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény az állami irányítás jogi eszközeit közjogi szervezetszabályozó eszközzé nevezte át, így ekkor a 41. § is módosult, illetve az Abtv. kiegészült az 59. §-sal, amelynek értelmező rendelkezése szerint „ahol e törvény közjogi szervezetszabályozó eszközt említ, azon az állami irányítás egyéb jogi eszközeit is érteni kell.”

tűzte ki. Az írásba foglalt határozatot – esetenként a testület által előzetesen elfogadott rövidített tartalmú indokolással – az ülés elnöke hirdette ki.

Az Abtv. jelen fejezetben tárgyalt szabályai a törvény hatályaba lépése óta nem változtak.

2. A határozat közlése

Az Abtv. 66. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság a döntését **kézbesítés útján közli**. A címzetti kör tekintetében az Abtv. nevesíti egyrészt az **indítványozót**, akivel bármely eljárástípus esetén közölni kell a döntést, másrészt az alkotmányjogi panasz hatáskör tekintetében külön kiemeli a **panaszt továbbító bíróságot**, valamint nevesít egy mérlegelhető kategóriát, azokat, „**akinek a részére [az Alkotmánybíróság] a közlést szükségesnek tartja**”.

Ehhez kapcsolódóan az Ügyrend 61. § (1) bekezdése túl azon, hogy megismétli az indítványozónak való kézbesítés kötelezettségét, úgy rendelkezik, hogy az Alkotmánybíróság a döntését azzal közli, **akire nézve a döntés rendelkezést tartalmaz**,⁴² és külön kiemeli az alkotmányjogi panaszok esetére utalva az alapügyben résztvevő **ellenérdekű felet**. Ez utóbbi különösen akkor bír relevanciával, amikor az Alkotmánybíróság a bírói döntés megsemmisítése mellett dönt. Enélkül ugyanis előfordulhatna az a helyzet, hogy a többé már nem fellebbezhető döntés jogerejében bízva az ellenérdekű félnek nincs információja arról, hogy a perben az ellenérdekelte fél alkotmányjogi panaszt nyújtott be. Ilyen esetekben a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadó követelményt teljesít az Alkotmánybíróság akkor, amikor tájékoztatja az ellenérdekű felet arról, hogy az ügye visszakerül⁴³ vagy – Abtv. 26. § (1) bekezdésében lefolytatott eljárás esetében – visszakerülhet⁴⁴ a rendes bíróság vagy hatóság elé.

Ezen túlmenően az Ügyrend 61. § (2) bekezdése tartalmaz egy külön rendelkezést az alkotmányjogi panaszok esetén követendő eljárásról. E különös rendelkezés rögzíti azt, hogy az Alkotmánybíróság a panasz visszautasításáról szóló végzését, valamint az eljárást befejező egyéb döntését megküldi az ügyben eljáró elsőfokú bíróságnak. Ennek az indoka az, hogy az alkotmányjogi panaszt az ügyben első fokon eljáró bírósághoz kell benyújtani, tehát ennek a bíróságnak további teendői vannak a panasszal.

Az Ügyrend 61. § (1) és (2) bekezdésében foglalt címzetti kör az Abtv. 66. § (1) bekezdésében foglaltakat ismétli meg azzal, hogy az Abtv. szövege a panaszt továbbító bíróságot, míg az Ügyrend szabálya az ügyben eljáró elsőfokú bíróságot említi. E két kategória esetleges eltérését az „akinek a részére a közlést szükségesnek tartja” kitétel oldhatja fel. Az ügyrendi szabályozás ugyanakkor érdekes módon nem pusztán a 29.

⁴² A kézbesítési kötelezettséget az Alkotmánybíróság az esetjogában is kikényszeríti. A 6/2017. (III. 10.) AB határozatban a testület az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdését és XXVIII. cikk (1) bekezdését sértő mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenes helyzetet állapított meg annak a következtetésben, hogy a törvényalkotó a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvényben nem alkotta meg azokat a szabályokat, amelyek biztosítják, hogy a másodfokú választási bizottság és a felülvizsgáló bíróság közölje a határozatát mindazokkal, akikre a választási jogorvoslati eljárás során hozott határozat rendelkezést tartalmaz.

⁴³ Ld. a Pp. 427. § (2) bekezdés c) és d) alpontja esetében.

⁴⁴ Uo. 427. § (2) bekezdés a) és b) alpontja esetében.

cím (A határozat közlése és kihirdetése) alatt tartalmaz közlésre vonatkozó szabályokat, hanem az Ügyrend 31. § (5) bekezdésének első mondata is ide kapcsolódik, amely az alkotmányjogi panaszok befogadása során rögzíti, hogy a visszautasító végzést „az indítványozóval, valamint az elsőfokú bírósággal kell közölni”. E rendelkezés fölöslegesnek, kodifikációs hibának tűnik az Ügyrend 15. címe alatt.

Az indítványozó a döntéseken felül tájékoztatást kap **egy eljárás cselekményekről**. Így az Ügyrend 26. § (1) bekezdése alapján a főtítkár az elbírálásra alkalmas indítvány nyilvántartásba vételéről, valamint az eljárás megindításáról – Ve. és Nsztv. szerinti eljárások kivételével – tájékoztatja az indítványozót, és ugyanez a tájékoztatási kötelezettség terheli az előadó alkotmánybíró az alkotmányjogi panasz befogadásával összefüggésben. Az Ügyrend 31. § (5) bekezdése alapján **a panasz befogadásáról** az előadó alkotmánybíró az indítványozót, az ellenérdekű felet és az elsőfokú bíróságot értesíti, más érdekeltet pedig értesíthet. Az ellenérdekű fél értesítésének kötelezettségét az 1003/2021. (IV. 7.) AB Tü. határozat 4. §-a iktatta be az Ügyrendbe. Ennek értelmében az ellenérdekű felet a 2021. május 1-jét követően előadó alkotmánybíróra kiszignált ügyekben kell értesíteni. A korábbi szabályozás alapján az ellenérdekű fél csupán „más érdekeltnek” minősült. A tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése szempontjából problematikus volt, hogy a már befogadott indítványok esetében csupán opcionális lehetőségként („értesíthet”) és nem kógens előírásként jelent meg az ellenérdekű fél értesítése. Amennyiben ugyanis az ellenérdekű fél értesítése elmaradna, úgy kiüresedne az Abtv. 57. § (7) bekezdésében foglalt azon jogosultsága, hogy nyilvános meghallgatást kérjen, továbbá az Abtv. 57. § (8) bekezdésében foglalt iratbetekintési joga is. Mindez nem tekinthető aggályosnak az eljárás kezdetén, vagyis az indítványok nyilvántartásba vételénél, hiszen az iktatásnál még nem tudható, hogy érdemi döntést fog-e hozni az Alkotmánybíróság. Az indítvány befogadásától [vö. Abtv. 56. § (4) bekezdés] kezdődően azonban az ellenérdekű fél szempontjai már nem negligálhatók.

Végül az Ügyrend 68. § (2) bekezdése az áttételt elrendelő végzés kézbesítéséről is rendelkezik, amelyet az indítványozónak és az ellenérdekű feleknek kell kézbesíteni.

3. A különvélemény és párhuzamos indokolás

3.1. A különvélemény és a párhuzamos indokolás fogalma

A különvélemények és párhuzamos indokolások tekintetében az Abtv. 66. §-a rögzíti a legfontosabb szabályokat. E tekintetben az Alkotmánybíróságnak a szavazás során kisebbségben maradt tagja jogosult különvéleményét – annak írásbeli indoklásával együtt – a döntéshez csatolni. Ebből természetesen az is következik, hogy nem elegendő pusztán annak az írásbeli jelzése, hogy az alkotmánybíró nem támogatta a többségi döntést, hanem indokolnia kell az eltérő álláspontját.⁴⁵ Ehhez képest az Alkotmánybíróságnak a döntés érdemével egyetértő tagja párhuzamos indokolást jogosult a döntés-

⁴⁵ Ezzel együtt az alkotmánybírói gyakorlatban előfordulnak csupán álláspontot jelző különvélemények is. A legújabb gyakorlatból ld. Salamon László alkotmánybíró különvéleményét a 21/2020. (VIII. 4.) AB határozathoz, illetve Varga Zs. András alkotmánybíró különvéleményét a 18/2020. (VII. 21.) AB határozathoz.

hez csatolni, amennyiben támogatta ugyan a rendelkező részt, de a többségétől eltérő indokok alapján. A különvélemény meghatározásához képest az Abtv. 66. § (3) bekezdése nem hangsúlyozza ki külön, hogy a párhuzamos indokolásnak is indokoltnak kell lennie, hiszen ez magától értetődik, a külön kiemelés tautológia lenne.

Az Ügyrend 59. § (2) bekezdése alapján különvélemény, illetve párhuzamos indoklás az **Abtv. 23–27. §-ában és 32–38. §-ában meghatározott hatáskörben hozott döntéshez csatolható**. Ezzel szemben az Alkotmánybíróság működésével, illetve szervezeti és személyi kérdésekben hozott döntésekkel összefüggésben különvélemény előterjesztésének – az Ügyrend 70. § (3) bekezdésének megfelelően – nincs helye. E tekintetben érdemes megjegyezni, hogy az Ügyrend 59. § (2) bekezdése tág értelemben teszi lehetővé a különvélemények és párhuzamos indoklások csatolását a „döntésekhez”, tehát a határozathoz és a végzéshez egyaránt, ami nincs teljesen összhangban az Abtv. jogalkotói indoklásában foglaltakkal. Az Abtv. indoklásából kiolvasható jogalkotói szándék szerint ugyanis „[e]gyértelmű, hogy különvéleményt vagy párhuzamos indoklást csak az indítvány érdemében döntő határozathoz lehet fűzni.” Mindazonáltal a különvélemény és párhuzamos indoklás funkciójából adódóan megalapozottnak tűnik, hogy adott esetben egy visszautasítást tartalmazó végzéshez képest egy alkotmánybíró különvéleményében az ügy befogadása mellett, vagy párhuzamos indoklásában egy másik jogcímen történő visszautasíthatósága mellett érveljen. Ezt az értelmezést támasztja alá az alkotmánybírói gyakorlat is, vagyis az Ügyrendnek megfelelően mindkét döntés típus, vagyis a végzések esetében is találkozunk a párhuzamos indoklások⁴⁶ és a különvélemények csatolásával.⁴⁷

Az Ügyrend 59. § (3) bekezdése előírja, hogy a különvéleményben, illetve párhuzamos indoklásban foglalt érveket, indokokat fel kell hozni az ügy vitájában, hogy a testület tagjai a döntést megelőzően megismerhessék azt. Ennek a szabálynak részben **morális tétje** van, hiszen a kollegialitásból következő etikai elvárásként is felfogható az, hogy az alkotmánybírák „nyílt lapokkal játszanak”; másrésztől komoly **alkotmányossági tétje** van, hiszen az érveknek a deliberáció során történő ismertetése az egész ügy végső kimenetelét is befolyásolhatja.

Érdemes továbbá utalni arra, hogy az Ügyrend 59. § (4) bekezdése az Abtv.-t megismételve pontosítja is azt azzal, hogy „[a] különvélemény az alkotmánybírónak a határozat rendelkező részéhez képest eltérő álláspontját, a párhuzamos indoklás az alkotmánybírónak a határozat indoklásához képest eltérő indoklását tartalmazza.” Ehhez képest azonban a gyakorlat analitikus értelemben nem ennyire letisztult. Az alkotmánybírói határozatok olvasója gyakran találkozhat olyan párhuzamos indoklással, amelyet határozathoz, tehát érdemi döntéshez csatoltak ugyan, azonban az indítvány visszautasítása mellett érvel.⁴⁸ E tekintetben a visszautasítás melletti érvelés

⁴⁶ Ld. pl. Czine Ágnes alkotmánybíró párhuzamos indoklását a 3268/2020. (VII. 9.) AB végzéshez.

⁴⁷ Ld. pl. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleményét a 3269/2020. (VII. 9.) AB végzéshez.

⁴⁸ Pl. „A határozat elfogadását támogattam [...] Párhuzamos indoklásomban ugyanakkor részletesen kifejtem, hogy álláspontom szerint – az Alkotmánybíróságra és az indítványozóra vonatkozó anyagi és eljárási szabályok alapján – miért lett volna helyesebb az indítványt visszautasítani.” 3086/2016. (IV. 26.) AB határozat, Indokolás [94]–[95], Szívós Mária alkotmánybíró párhuzamos indoklása; Ehhez hasonlóan: 6/2018. (VI. 27.) AB határozat, Indokolás [72], Szívós Mária alkotmánybíró párhuzamos indoklása.

mindenképpen különvéleményt indokolna, amihez képest az elutasító döntés gyakran párhuzamos indokolást, míg az egyéb jogkövetkezményt alkalmazó döntés – helyesen – különvéleményt von maga után. Az olvasóban ugyanakkor olyan érzés is kialakulhat, hogy **különvéleményszerű párhuzamos indokolást**, vagy ritkább esetben, **párhuzamos indokolásszerű különvéleményt** olvas. Előbbi tipikus példája, amikor a párhuzamos indokolás nem a saját érvek kifejtését szolgálja, hanem a többségi érveléstől való elhatárolódás és kritika eszköze.⁴⁹ Utóbbi esetben a különvélemény szerzője egyetért a döntés irányával, azonban más, esetleg többféle jogkövetkezmény alkalmazását tartotta volna szükségesnek.⁵⁰ Ezen túlmenően előfordult a gyakorlatban olyan eset is, hogy az alkotmánybíró olyannyira nem értett egyet a döntés indoklásával, hogy inkább különvéleményt írt, annak ellenére, hogy a rendelkező résszel egyébként egyetértett.⁵¹ E nüanszok azonosításának kiemelt alkotmányossági jelentősége lehet, különösen az ún. szoros határozatok esetében, amikor adott esetben egyetlen szavazat vagy elnöki szavazat dönti el az ügy kimenetelét.

Végül érdekességként érdemes felhívni arra az esetre is a figyelmet, amikor maga az előadó alkotmánybíró érzi szükségesnek párhuzamos indokolás megfogalmazását,⁵² ahogyan arra is, hogy időszakonként, illetve testületenként változó, adott esetben több-

⁴⁹ Pl. „A többségi határozat indokolásának több további megállapításával sem értek egyet.” 22/2016. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [104], Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolása; „Támogatom a határozat rendelkező részi megsemmisítését, de nem tudom elfogadni ennek a határozat által tartalmazott indokolását, mert ez az emberi méltósághoz való jog túlfeszítését jelenti. Ez alapján hozták létre a korábbi alkotmánybírák a jog nagy részének alkotmányjogiasítását – és ezzel a törvényhozó kompetenciájának nagymértékű szűkítését –, és a jelen esetben az alkotmányos névjogot, illetve az alkotmányos házassági jogot.” 3296/2019. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [81], Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása.

⁵⁰ Pl. „A rendelkező részi döntést nem támogattam, mivel a vizsgált ügyben önmagában a bírói döntés megsemmisítését elégtelennek/kevésnek tartom egy olyan alkotmányos követelmény megfogalmazása nélkül, amely megfelelő támpontot nyújthatna a jogalkalmazók számára az alapjogi megközelítést megfelelően érvényre juttató jövőbeli bírósági döntések meghozatalához.” 6/2016. (III. 11.) AB határozat, Indokolás [63], Sulyok Tamás alkotmánybíró különvéleménye.

⁵¹ Pl. „Az Alkotmánybíróság döntésével nem értek egyet, a határozatot annak indokolása miatt nem tudtam megszavazni, helyesnek tartom ugyanakkor a támadott bírósági határozatok megállapításait.” 1/2019. (II. 13.) AB határozat, Indokolás [71], Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye; „Nem támogatom a többségi döntést, mert a „szerzett jogok” fogalmát használva a visszaható hatály sérelmének túlfeszítéséhez kapcsolódó korábbi alkotmánybírói felfogást hozza vissza, és ez nem egyeztethető össze az utóbbi években e téren követett gyakorlattal.” 24/2019. (VII. 23.) AB határozat Indokolás [101], Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye; „Nem tudtam támogatni a többségi határozatot, mert számomra elfogadhatatlan érvelésre alapítva alkotmányos követelményt írt elő, és az elutasítást is az Alaptörvény vonatkozó szabályának kiterjesztésére alapította.” 13/2020. (VI. 22.) AB határozat, Indokolás [88], Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye.

⁵² A kezdeti időszakból ld. Zlinszky János párhuzamos véleményét az általa előadott 44/1991. (VIII. 28.) AB határozathoz. Az újabb gyakorlat köréből ld. pl. Sulyok Tamás párhuzamos indokolását az általa előadott 6/2018. (VI. 27.) AB határozathoz; Schanda Balázs párhuzamos indokolását az általa előadott 17/2020. (VII. 17.) AB határozathoz. Gyakran csatolt párhuzamos indokolást az általa előadott határozatokhoz Varga Zs. András, ld. 3058/2015. (III. 31.) AB végzés, 3209/2015. (XI. 10.) AB határozat, 3023/2016. (II. 23.) AB határozat, 3094/2018. (III. 26.) AB végzés, 3243/2018. (VII. 11.) AB határozat, 6/2020. (III. 3.) AB határozat.

szörös lehet az eltérés a különvélemények és párhuzamos indokolások gyakorisága tekintetében.⁵³

Továbbá ehelyütt érdemes utalni a különvélemények megszületésének egyik lehetséges okára. Amint azt az Ügyrend 41. § (4) bekezdése rögzíti, az előadó alkotmánybíró a rá szignált ügyet visszaadhatja, különösen, ha a teljes ülési szavazás során az elkészített tervezet rendelkező részét vagy indokolását illetően kisebbségben maradt, és a többségi álláspont szerinti tervezet előkészítését nem vállalja. Ilyen esetben ugyanis szinte biztosra vehető, hogy az ügy korábbi előadó alkotmánybírója különvéleményt csatol a később elfogadásra kerülő döntéshez.

3.2. A különvélemény és a párhuzamos indokolás csatolásához kapcsolódó eljárás

A különvélemény (vagy, ahogy azt az alkotmánybírószági zsargon hívja: a „küvé”) és a párhuzamos indokolás „csatolása” a következőképpen valósul meg. A szótöbbséggel elfogadott döntést, vagyis a „szavazást” követően az Alkotmánybíróság véglegesíti, „parafálja”⁵⁴, azaz lezárja, meg nem változtathatóvá teszi a szöveget. Ezzel egyidejűleg, illetve az így véglegesített szöveghez képest van lehetőség az esetleges különvélemények és párhuzamos indokolások bejelentésére, illetve megfogalmazására. Mindez azért tekinthető esetlegesnek, mivel sem a különvélemény, sem pedig a párhuzamos indokolás csatolása nem kötelezettség, hanem jogosultság. Nem kötelező tehát hangot adni különvéleményben annak, hogy a kisebbségben maradó bíró más álláspontot képviselt, ahogy azt sem kell megmagyarázni a nyilvánosságnak, ha egy bíró a többségtől eltérő indokok alapján jutott a többséggel megegyező következtetésre. A különvélemény és a párhuzamos indokolás megfogalmazása és csatolása tehát az alkotmánybírószági döntéshozatalnak egy, az alkotmánybírók által külön mérlegelendő és eldöntendő mozzanata.

Mindazonáltal a parafálás során bejelentett vélemény sem köti az alkotmánybíró, így előfordulhat az is, hogy a döntés aláírásáig mégsem készül el bejelentett íromány, ahogy az is előfordulhat, hogy saját megfogalmazású szöveg helyett az alkotmánybíró egy kollégája által írt szöveghez csatlakozik, és arra is volt már példa, hogy két alkotmánybíró közösen fogalmazott meg egy döntéshez kapcsolt véleményét.⁵⁵

⁵³ Amíg a hazai alkotmánybíráskodás kezdeti szakaszában Zlinszky János csúcstartónak számított a 9 év alatt csatolt 49 véleményével (párhuzamos indokolások és különvélemények együttesen számítva), addig mára ez a szám kifejezetten alacsonynak tűnik. A párhuzamos indokolásokat és a különvéleményeket együttvéve egyetlen év alatt, 2017-ben Czine Ágnes és Salamon László 32 alkalommal, 2018-ban Stumpf István 38-szor, valamint 2019-ben Pokol Béla 33 esetben fogalmazott meg saját álláspontot. Ld. SEREG (2005) i. m. 217., 234. illetve az Alkotmánybíróság hivatalos éves ügyforgalmi adatait, 3. táblázat: <https://alkotmanybirosag.hu/ugyforgalmi-es-statisztikai-adatok>.

⁵⁴ SÓLYOM (2001) i. m. 108. Ugyanakkor Sólyom László arra is utal, hogy egyes esetekben parafált ügyet, sőt már aláírt ügyet is visszavittek a teljes ülés elé. Uo. 109.

⁵⁵ Erre első ízben rögtön a halálbüntetésről szóló határozat estében került sor. Ld. Lábady Tamás és Tersztyánszky Ödön alkotmánybírók párhuzamos véleményét a 23/1990. (X. 31.) AB határozathoz. Az újabb gyakorlat köréből ld. pl. Hörchneré Marosi Ildikó és Schanda Balázs alkotmánybíróknak a 3198/2018. (VI. 21.) AB végzéshez, a 3199/2018. (VI. 21.) AB végzéshez és 3200/2018. (VI. 21.) AB végzéshez csatolt közös párhuzamos indokolását.

A bejelentett különvélemény, illetőleg párhuzamos indokolás írásba foglalására a döntés parafálásától számított négy munkanap, az Alaptörvény alapján harminc napos elbírálási határidővel bíró eljárások esetén két munkanap, végül pedig az Alkotmánybíróság elnöke által elrendelt soron kívüli eljárás, illetve a harminc napnál rövidebb határidejű eljárások esetén az elnök által meghatározott időtartam áll az alkotmánybírók rendelkezésére. További formai szabály az Ügyrend 59. § (4) bekezdése alapján az, hogy a döntéshez csatolandó írások terjedelme nem haladhatja meg a határozat terjedelmét.

A parafált határozat „aláírására” akkor kerül sor, amikor a különvéleményt, illetve a párhuzamos indokolást az alkotmánybíró a határozathoz csatolta. Ezt követően az alkotmánybíró eljárt a döntés közzétételéről, illetve közzététele zárja le.

3.3. A különvélemény és a párhuzamos indokolás jelentősége

Az alkotmánybírói döntéshozatal természetes velejárója, hogy a bírák nem szükségképpen értenek egyet egy-egy ügy eldöntésének mikéntjében. Ennek számtalan oka közül kettőt érdemes előjáróban kiemelni. Egyrészt a megannyi értelmezési módszer és értelmezési segédelv más-más konklúzióra vezetheti az alkotmánybírákat.⁵⁶ Másrészt, az alkotmánybíráskodás természetéből adódóan az álláspontok kialakításánál sok esetben teret nyernek nem jogi premisszák,⁵⁷ az egyes bírák morális értékítéletei vagy éppen az alkotmányosságról vallott felfogásuk.⁵⁸ Ezek bemutatására szolgál kiváló eszközként a különvélemény és a párhuzamos indokolás intézménye.

A két műfaj létezése ugyanakkor nem magától értetődő. Közismert például, hogy a francia alkotmányos hagyomány nem alkalmazza ezeket, a végső döntés a bíróság, adott esetben az Alkotmánytanács (*Conseil constitutionnel*) egységes véleményeként kerül a nyilvánosság elé. Ezzel szemben a *common law* jogrendszerekben, így például az Amerikai Egyesült Államokban vagy Ausztráliában hosszú múltra tekint vissza a különvélemények intézménye.⁵⁹ A germán-római jogrendszerek azonban eredendően nem támogatták a különálló vélemények publikálását, a *commow law* jogrendszerből ismert megoldás felé való nyitásuk fokozatosan történt. Ennek eredményeként a francia példához hasonlóan ma már csak Ausztriában, Belgiumban, Olaszországban, Luxemburgban és Máltán nem ismerik a különvélemények és párhuzamos indokolások intézményét. A kontinentális hagyományból táplálkozó Európai Unió Bírósága szintén ezt a modellt követi, miközben az Emberi Jogok Európai Bírósága alkalmazza azokat.

A különvélemények és párhuzamos indokolások ellenzői azzal érvelnek, hogy azok sértik a bírói szavazatok anonimitását, illetve csorbítják a bíróságnak az egyhangú döntések látszatából fakadó tekintélyét, és egyben növelik a jogbizonytalanságot is. Az ellenzők érvei között szerepel továbbá az is, hogy a különvélemények írása visszaélésre

⁵⁶ SZENTE (2013) i. m. 89–225.

⁵⁷ FRANK i. m. 333–341.

⁵⁸ SÓLYOM (1997) i. m. 32.

⁵⁹ *Report on Separate Opinions of Constitutional Courts*, adopted by the Venice Commission at its 117th Plenary Session (Venice, 14–15 December 2018). CDL-AD(2018)030rev-e. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2018\)030rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2018)030rev-e)

ad lehetőséget, mivel öncélúan figyelemhajsás lehet, illetve veszélyezteti a bírói függetlenséget, amennyiben a bírók a politikai lojalitásukat igazolják vissza a megírásuk révén a bírót jelölő személy vagy szervezet irányába.⁶⁰ Ezzel szemben a különvélemények és párhuzamos indokolások támogatói szintén a bírói függetlenségre, a bírák egymástól való függetlenségére hivatkoznak, továbbá arra, hogy a különálló vélemények valójában éppen, hogy erősítik az intézmény autoritását, mivel a többségi döntést elfogadó bírának számolniuk kell a különvélemény érveinek erősségével,⁶¹ ami végső soron a döntések érvelésének minőségét fogja javítja, gazdagítja az akadémiai diskurzust is,⁶² és azt bizonyítja a nyilvánosság számára, hogy a többségi álláspontot képviselő bírák az ellenérveket mérlegelve jutottak el a végső döntésre.⁶³

A magyar Alkotmánybíróság már a kezdetektől fogva törekedett az egyes bírói álláspontok tiszteletben tartására, és így a **személyesség elvének** megvalósítására. A régi Abtv. által ismert különvélemény mellett a testület bevezette a párhuzamos indokolás lehetőségét is, amit elsőként a halálbüntetéssel kapcsolatos határozat esetében alkalmazott az Alkotmánybíróság.⁶⁴ E párhuzamos írományokra a személyes megnyilvánulás mellett a testületi vita egyféle nyilvánossági pótlékeként is tekintettek az Alkotmánybíróság tagjai,⁶⁵ hiszen a műfaj lehetővé tette, hogy a vitában elhangzott, de a többségi kompromisszumos álláspontból kimaradó érveket is megismerje a szélesebb közönség. Ugyanez igaz a különvéleményekre is, amelynek még egy „gyümölcsöző funkciója” volt: az alkotmánybíráskodás koncepcionális kérdéseinek kielezése.⁶⁶

A személyesség elvéhez kapcsolódóan érdemes kitérni a **különvélemények és párhuzamos indokolások eltérő stílusára** is, hiszen azok a műfaj kötetlenebb jellegéből adódóan más-más megfogalmazásban készülnek. Előfordulhat, hogy az alkotmánybíró az alkotmánybírói határozat hangnemében ír, de az is előfordulhat, hogy kevésbé száraz, jogászai nyelven megírt, hanem adott esetben szépirodalmi fordulatokat tartalmazó szöveget bocsát a nyilvánosság elé.⁶⁷ Utóbbi előnye, hogy ezáltal az álláspont és az ügy is szemléletesebbé válik a közvélemény, illetve a döntést a széles nyilvánosság számára interpretáló sajtó számára. A kötetlenebb stílus további hozadéka lehet, hogy az alkotmánybíró könnyebben elszakadhat a szigorú értelemben vett jogi érvkészletől, és rálátást biztosíthat azokra az előfeltevésekre, esetleges

⁶⁰ *Report on Separate Opinions of Constitutional Courts*, [21]–[23].

⁶¹ SÚLYOK i. m. 662.

⁶² *Report on Separate Opinions of Constitutional Courts*, [25].

⁶³ *Report on Separate Opinions of Constitutional Courts*, [17].

⁶⁴ SÓLYOM (2001) i. m. 27, 110.

⁶⁵ SÓLYOM (2001) i. m. 115.

⁶⁶ SÓLYOM (2001) i. m. 27.

⁶⁷ Pl. „Annak érzékeltetésére azonban, hogy egy még teljesen ártatlannak tűnő tényközlés (hír) is borzasztó könnyen értékelhető véleménynek, ami ha a véleményközlés tiltásával (és szankcionálásával) jár együtt, mennyire abszurd és önkényes korlátozáshoz vezethet, elegendő csak felütni az állandóan kezünk közelében tartott kötetet a „derék öreg katona” kalandjairól.” 3264/2016. (XII. 14.) AB határozat, Indokolás [74], Stumpf István alkotmánybíró különvéleménye.

metajurisztikus premisszákra, amelyek az illető bíró ítélkező tevékenysége szempontjából meghatározóak lehetnek.⁶⁸

Ez utóbbi gondolathoz is kapcsolódva, végül érdemes utalni arra, hogy a döntésekhez csatolt írások megannyi kutatást tesznek lehetővé. Egyrészt lehetővé válik a bírói attitűdök feltérképezése,⁶⁹ másrészt hosszabb időszakon szemlélve az esetleges bírói koalíciók megléte is tanulmányozhatóvá és egyben előrejelezhetővé válik. Így például egy 2015-ben publikált kutatás arra jutott, hogy 2010-ig inkább a jobb- és baloldal által jelölt alkotmánybírók alkottak egy-egy olykor lazább, máskor szorosabb tömböt, amit aztán 2010 után kiegészített a régi és az új bírák szembenállása.⁷⁰

4. A nyilvános hirdetés

Az Abtv. 66. § (4) bekezdése a **nyilvános hirdetés** lehetőségét tartalmazza. A nyilvános hirdetés pusztán opcionális, **főszabály alóli kivételnek** tekinthető. A kivételességét nem pusztán az Abtv. 66. § (4) bekezdés opcionális megfogalmazása juttatja kifejezésre, hanem az Abtv. 47. § (1) bekezdésében megfogalmazott főszabály is, amely szerint az Alkotmánybíróság eljárása nem nyilvános.⁷¹ A **nyilvános hirdetés** ugyanis **nyilvános ülésen történik**, amelynek időpontját az elnök határozza meg. Ebből adódóan vonatkozik rá az a szabály is, amely szerint a nyilvános ülésen a hallgatóság az Alkotmánybíróság elnöke által megjelölt létszámban, az általa kijelölt helyen foglalhat helyet, és a véleménynyilvánítás bármely formájától tartózkodni köteles [vö. Abtv. 57. § (1f) bekezdés]. Az ülés rendjének megzavarása esetén az Alkotmánybíróság, illetve a tanács elnöke a hallgatóságot vagy annak egy részét az ülésről kiutasíthatja.

Az Ügyrend 61. § (3) bekezdése pontosítja azt, hogy az Alkotmánybíróság milyen ügyekben rendelheti el határozatának nyilvános kihirdetést. Ennek értelmében **az ügy**

⁶⁸ Pl. „Az alapjogi szint sérthetlenségének doktrínájával szembenállásomat már a 4/2013. (II. 21.) AB határozathoz fűzött párhuzamos indokolásomban kifejtettem (lásd Indokolás [115]–[117]), de az azóta Magyarországot és az egész Európát létében fenyegetően megindult iszlám bevándorlás az álláspontom megismétlését még nyomatékosabban megköveteli. Európának és az egyes európai nemzeteknek mint kulturális közösségeknek a fennmaradása – melyet a magyar nemzet vonatkozásában az Alaptörvény Hitvallása több deklarációban is az alaptörvény-védelem középpontjába állít – minden racionálisan gondolkodó előtt evidenssé teszi, hogy az állami erőszak egyre fokozódó eszköztárszerét kell szembeállítani a határainkon a milliós civilizációs előzőnléssel szemben.” 15/2016. (IX. 21.) AB határozat, Indokolás [83], Pokol Béla alkotmánybíró párhuzamos indokolása; „[...] megítélem szerint mint alkotmánybírók mi is tartozunk annyi felelősséggel, hogy erre tekintettel és ennek deklarálásával a jövőben mi is kerüljük az EJEB-döntésekre való explicit támaszkodást és mint autentikus bírósági döntésekre való hivatkozást döntéseinkben. Ezek ugyanis valójában a strasbourgi jogász-apparátus döntései, melyek elé csak álcaként vonják oda a tagállamok által kiküldött bírákat, és amíg ez a helyzet fennáll, addig megítélem szerint ezeket a döntéseket mint bírósági döntéseket nem vehetjük figyelembe. A döntésselkészítő munkánk folyamán pro domo formájában mint autentikusságot nélkülöző egyszerű jogász vélemények szemügyre vételét információként én is támogatom, de a nyilvánosságra került döntéseink szövegében ezek kihagyását javaslom a jövőben.” 21/2018. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [85], Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye.

⁶⁹ SZENTE (2015b) i. m. 31–57.

⁷⁰ DOBOS–GYULAI–PÓCZA i. m. 31.

⁷¹ Az alkotmánybíráskodás hajnalán voltak próbálkozások nyilvános teljes ülések tartására. HOLLÓ (2015) i. m. 65–72. A téma az alkotmányjogi panasz eljárás bevezetését követően ismét felmerült, ld. BODNÁR i. m. 413–423.

érdemében hozott határozatának nyilvános ülésen történő szóbeli kihirdetését rendelheti el, végzéseket tehát nem. Az írásba foglalt határozatot – esetenként a testület által előzetesen elfogadott, rövidített tartalmú indokolással – az ülés elnöke hirdeti ki. Az Ügyrend 61. § (4) bekezdése alapján a különvéleményt és a párhuzamos indokolást a határozattal együtt kell kihirdetni, illetve közzétenni.

A nyilvános hirdetés helyszíne az Alkotmánybíróság díszterme (1015 Budapest, Donáti u. 35–45.). Az Alkotmánybíróság közleményben teszi közzé, ha valamelyik ügyben nyilvános hirdetést tart.⁷² A nyilvános hirdetésen bárki részt vehet, azonban az épületbe történő belépéskor a biztonsági ellenőrzés kötelező, így javasolt a meghirdetett időponthoz képest fél órával előbb érkezni. A részvételhez előzetes bejelentkezés nem szükséges.

⁷² Ld. pl. a 16/2015. (VI. 5.) AB határozat és a 17/2015. (VI. 5.) AB határozat nyilvános hirdetéséről szóló közleményt: <https://alkotmanybirosag.hu/kozlemeny/nyilvanos-hirdetesi-tart-az-alkotmanybirosag>. Nyilvánosan hirdette ki az Alkotmánybíróság az 1/2017. (I. 17.) AB határozatot: <https://alkotmanybirosag.hu/kozlemeny/az-alkotmanybirosag-penteken-nyilvanosan-hirdeti-ki-hatarozat-a-koztarsasagi-elnok-altal-megtamadott-torveny-ugyeben>; továbbá a 12/2017. (VI. 19.) AB határozatot és 13/2017. (VI. 19.) AB határozatot is: <https://alkotmanybirosag.hu/index.php/kozlemeny/az-alkotmanybirosag-kedden-nyilvanosan-hirdeti-ki-ket-hatarozat>.